

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา

Youth development based on three principles

ดร.ปรณ มหากันธา^๑
พระมหาไกรสร โชติปญโญ^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. เพื่อทราบถึงปัญหาของเยาวชน ๒. เพื่อทราบความหมายของไตรสิกขา และ ๓. เพื่อทราบถึงกระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา

ผลจากการศึกษา พบว่า

ปัญหาของเยาวชน จะปรากฏอยู่ทุกยุคทุกสมัย ตามเหตุปัจจัย กาล สถานที่ๆ แตกต่างกันไป ที่ปรากฏเป็นปัญหาของเยาวชนไทย ได้แก่ ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการพนันและปัญหาอาชญากรรม

ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล คือการอธิบายการกระทำทางกายสุจริต สมาธิ คือความตั้งใจมั่น ในจิตใจอารมณ์ควบคุมได้ไม่หวั่นไหว และปัญญา คือความรู้ในสัจธรรมของชีวิต สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ขององค์ธรรม ๓ กลุ่ม ได้แก่ สัมมวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดอยู่ในหมวดศีล สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จัดอยู่ในหมวดสมาธิ และสัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ จัดอยู่ในหมวดปัญญา

หลักไตรสิกขา เป็นหลักธรรมที่เป็นพุทธวิธี ควบคุมการพัฒนากาย วาจา ใจ ครอบคลุมแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาชีวิตมากที่สุด จากระดับปุถุชนพัฒนาสู่ระดับอริยชน ผลของการพัฒนาตามกระบวนการหลักไตรสิกขาของเยาวชน ทำให้มีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีต่อสังคม เยาวชนมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นกัลยาณมิตรต่อทุกคน ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาของสังคม มีความพอดีในการบริโภคปัจจัย ๔ ดูแลตนเองตามแนวทางศีล ๕ มีคุณภาพจิตใจที่ดี (คุณธรรม จริยธรรม) รู้เท่าทันตนเองและสังคม เข้าใจในพระรัตนตรัย รู้เท่าทันธรรมชาติของชีวิต

คำสำคัญ : ปัญหาของเยาวชน, ไตรสิกขา

Abstracts

This article has three objectives: 1. To know the problems of youth 2. To know the meaning of the three and 3. To know the process of youth development in accordance with the three principles.

The results of the study found that.

Youth problem Will appear all ages. Due to various factors, the place is different to the problem of Thai youth, including sexual violence. Drug problem Gambling Problem and Crime Issues

Three Senses, namely, the precept is to describe the physical action. In the mood Control is not shaken, and wisdom is knowledge of the truth of life. It can be classified into three categories of the three categories of righteousness, right-handedness, righteousness, righteousness, righteousness, concentration in the category of concentration. And the righteousness Comments are correct. Right-wing ideology is classified in intelligence.

The Three Noble Truths is a Buddhist principle. Controlling the development of verbal language covers the most practical way of life development. From the level of mortals to

^๑ ดร.ปรณ มหากันธา. อาจารย์พิเศษ, วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จังหวัดลำพูน.

^๒ พระมหาไกรสร โชติปญโญ. อาจารย์ประจำคณะพระพุทธศาสนา, วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, จังหวัดลำพูน.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

noble. The results of the development of the three main processes of youth. Make a lifestyle that changes in a way that is good for society. Youth with human relations Be kind to everyone. Behave lawfully The rules of society Have a fit in the consumption of factors 4, self-care according to the precepts. 5 Have good mental quality (moral, ethical), self-knowledge and social. Understand the genie Know the nature of life.

Keywords: problem of youth, tri

บทนำ

สมัยพุทธกาล พระพุทธศาสนามุ่งเน้นให้การศึกษาอบรมสั่งสอน เกี่ยวกับ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นพื้นฐานของคนในสังคมเพื่อเป็นเครื่องแก้ความทุกข์ได้ การพัฒนาสังคมกระทำได้ไม่ยาก ไม่ซับซ้อน เนื่องจากเป็นสภาพสังคมเชิงเดี่ยวคนไม่มาก ทรัพยากรต่าง ๆ มีมากมายไม่แก่งแย่งกัน อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีอริยาศัยโมตรียิตที่ดีต่อกัน เยาวชนอยู่ในโอวาทของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ว่าง่ายสอนง่าย ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ค่อยมี ถึงมีก็ไม่สลับซับซ้อน ผู้นำภายในหมู่บ้าน

สังคมปัจจุบัน เป็นยุคแห่งการศึกษากว้างไกลไร้พรมแดน เป็นสังคมที่มีความสลับซับซ้อน มีสิ่งยั่วยุมากมาย คนในสังคมมีมากขึ้น ทรัพยากรเหลือน้อย เกิดการแก่งแย่ง เอาเปรียบ ความเอื้ออาทรก็เหลือน้อยลงหรือแทบไม่มีเลย เมื่อคนเรามีการศึกษาในเรื่องอื่นๆ มากขึ้นโดยไม่ได้ขัดเกลาด้านพื้นฐานการรักษากาย วาจา ใจ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา จึงเป็นเหตุแห่งปัญหาความรุนแรงตามมามากมาย โดยเฉพาะเยาวชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ที่ไม่มีเวลาให้การศึกษาอบรมลูกหลานให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องได้ จึงเป็นเหตุให้เยาวชน เกิดความแค้น คว้า สับสน^๑

ปัญหาของเยาวชน จะปรากฏอยู่ทุกยุคทุกสมัย ตามเหตุปัจจัย กาล สถานที่ๆ แตกต่างกันไป เช่น ครั้งพุทธกาล ปรากฏในลิจฉวีกัณฐกสูตร ว่าด้วยเจ้าลิจฉวีกัณฐก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ว่าในกรุงเวสาลี เจ้าลิจฉวีกัณฐก มีพฤติกรรมเป็นผู้ดูร้ายเหลือเกิน ใคร ๆ ไม่สามารถอบรมได้เลย จนพระบิดาและพระมารดาทรงวิตกว่าลูกของเราจะเฒ่าร้ายเหลือเกิน หยาบคาย ถูธนู มีฝูงสุนัขแวดล้อมเดินเที่ยวไปในป่ามวันเพื่อล่าสัตว์ ชอบเบียดเบียนผู้อื่น ทำร้ายผู้อื่น สร้างความหวาดระแวง หวาดกลัวให้กับชาวบ้านอยู่เป็นเนืองนิตย์^๒

ในพระไตรปิฎก กล่าวถึงสาเหตุของความรุนแรง ว่า มาจากกิเลสตัณหา อวิชชา และในพระสูตรตันตปิฎก ที่ชนิกาย สีลขันธวรรค กล่าวว่า นิวรณ์^๓ แปลว่า เครื่องกั้น หมายถึงธรรมที่เป็นเครื่องปิดกั้นหรือขัดขวางไม่ให้บรรลุความดี ไม่เปิดโอกาสให้ทำความดี และเป็นเครื่องกั้นความดี เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ผู้ปฏิบัติบรรลุดุธรรม หรือบำเพ็ญความดีไม่ได้หรือทำให้เลิกล้มความตั้งใจ เป็นเหตุให้ขาดสติทำให้จิตเศร้าหมอง^๔ เป็นมลทินทานจิต^๕ มี ๕ อย่าง ได้แก่ ๑) กามฉันทะ ความพอใจ ติดใจ หลงใหลใฝ่ฝัน ในกามโลกย์ทั้งปวง ดุจคนหลับอยู่ ๒) พยาบาท^๖ ความไม่พอใจ จากความไม่ได้สมดังปรารถนาในโลกียะสมบัติทั้งปวง ดุจคนถูกทัณฑ์ทรมานอยู่ ๓) ถีนมิทธะ^๗ ความซี้เกียจ ท้อแท้ อ่อนแอ หมดอาลัย ไร้กำลังทั้งกายใจ ไม่ฮึกเหิม ๔) อุทธัจจะกุกกุจจะ ความคิดซัดส่าย

^๑ เบญจรัตน์ จรรย์ธราลีฤทธิ์, “ยุทธศาสตร์การกันผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนออกจากคดีอาญาตามบทบาทของผู้พิพากษาสมทบ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒.

^๒ อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๘/๑๐๔-๑๐๗.

^๓ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๓/๑๖., ที่.สี ๙/๕๔๘/๒๔๐.

^๔ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๔/๑๗.

^๕ พุ.อป. (ไทย) ๓๓/๒๓/๒๔๐.

^๖ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๘๓/๑๑๑.

^๗ ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๖/๒๓.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จิตพุ่งชน^{๑๐} ตลอดเวลา จิตใจไม่สงบนิ่ง^{๑๑} วิจิกิจฉา^{๑๒} ความไม่แน่ใจ ลังเลใจ สงสัย กังวล กล้าๆ กลัวๆ ไม่มี ความมั่นใจตนเอง

หม่อมหลวงสมชาย จักรพันธุ์^{๑๒} กล่าวในวัยรุ่นไทยซึมซับความรุนแรงจากสื่อว่าพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนไทย แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การใช้ความรุนแรงเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา การทำร้ายผู้อื่น การก่ออาชญากรรม การยกพวกตีกัน การล่องละเมียดทางเพศ ล้วนได้รับการซึมซับจากสื่อ เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อจิตใจ ต่อสภาวะสุขภาพจิต ในระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

บพิตร วิทยาวโรจน์^{๑๓} กล่าวใน เด็กติดเกม ว่า จะเป็นสถานการณ์ที่รุนแรง เชื่อมโยงถึงปัญหาสังคมท่ามกลางความเจริญทางวัตถุ เทคโนโลยีทางการสื่อสาร โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์มือถือ โลก และคอมพิวเตอร์ ครอบครัว โรงเรียน ต้องปรับบทบาท ทิศทาง เพิ่มความเข้มงวด ปัญหาเด็กติดเกมเป็นเรื่องใกล้ตัวมากและไม่ได้มาจากสาเหตุร้ายแรงอย่างเดียว เพราะขณะนี้เกมต่าง ๆ เข้า ถึงเด็กได้ง่าย ใกล้ตัวทุกคน สามารถเข้าถึงทางโมบายหรือโทรศัพท์ ที่ปัจจุบันผู้ประกอบการใช้ความพยายามทุกอย่างที่จ้องเด็กเข้าถึงเกม เป็นความเสี่ยงที่สูงมาก ถือเป็นความรุนแรงของสังคมอย่างยิ่ง

ปัญหาของเยาวชนไทย

สภาพปัญหาของเยาวชนไทยที่ปรากฏ ได้แก่

๑. ปัญหาความรุนแรงทางเพศ ในครั้งพุทธกาล ก็เคยมีปัญหาความรุนแรงทางเพศ ที่ปรากฏ ได้แก่ นันทมาณพ เป็นลูกของลพพระอุบลวรรณาเถรี ได้แอบหลบเข้าไปอยู่ในกระท่อมของพระอุบลวรรณาเถรี ซ่อนตัวอยู่ได้ เติญ และได้ทำการข่มขืนพระอุบลวรรณาเถรี ผลกรรมอันลามกนั้นทำให้นันทมาณพถูกแผ่นดินสูบ พระพุทธเจ้าตรัสว่ากรรมอันคนพาล^{๑๔} กระทำอยู่เหมือนดังเคียวกินอยู่ในรสหวานของน้ำผึ้ง เป็นต้น

๒. ปัญหายาเสพติด ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติหรือสารที่สังเคราะห์ขึ้น เมื่อนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยวิธีการใด ๆ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสพติดได้ หากเยาวชนได้เข้าไปสัมผัส ยุ่งเกี่ยวมีจำนวนมากเท่าใด หมายถึงความอ่อนแอด้านศักยภาพทางสังคมของประเทศชาติที่ต้องด้อยลงไปด้วย เกิดผลกระทบมากมายทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศชาติต้องสูญเสียทรัพยากรต่างๆ ในการบำบัดรักษาฟื้นฟูสุขภาพ ผู้เสพเองก็เสื่อมโทรม ขณะที่เสพเข้าไปยาออกฤทธิ์เต็มที่ ไม่สามารถควบคุมร่างกายและอารมณ์ตนเองได้ อาจทำให้บุคคลอื่นได้รับความเดือดร้อน ส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม ไม่เป็นทรัพยากรบุคคลอันทรงคุณค่าของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๕}

ฝนทิพย์ จักรทอง^{๑๖} กล่าวใน ความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน ว่า เพราะพฤติกรรมของเยาวชน ปัจจุบันมีความก้าวร้าว รุนแรง และเป็นปัญหาใหม่ของสังคม อารมณ์ของเด็กรุนแรง มีการตัดสินใจรวดเร็ว ไม่ต้องระมัดระวัง ผิดกับเด็กและผู้ใหญ่ที่อยู่ใน

^{๑๐} อด.ด.ก. (ไทย) ๒๐/๑๓๑/๓๘๐.

^{๑๑} ข.อ.บ. (ไทย) ๓๓/๑๔๖/๓๑๐.

^{๑๒} หม่อมหลวงสมชาย จักรพันธุ์, อธิบติกรรมสุขภาพจิต, วัยรุ่นไทยซึมซับความรุนแรงจากสื่อ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.dmh.go.th/sty_libnews/news/view.asp?id=4724 [๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๐].

^{๑๓} บพิตร วิทยาวโรจน์, วัฒนธรรมจังหวัด เชียงใหม่, เด็กติดเกม, ไทยนิวส์,

(๙ มิถุนายน ๒๕๕๖) : หน้า ๑๕.

^{๑๔} วิ.ม. (ไทย) ๕/๔๖๕/๓๕๕.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒.

^{๑๖} ฝนทิพย์ จักรทอง, ความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัยอื่นๆ เยาวชนที่เข้าแหว่งเกี่ยวกับยาเสพติด จะทำให้สภาพจิตใจแปรเปลี่ยนไป มีพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ๑) ขาดเรียน หนีโรงเรียน การเรียนด้อยลง สติปัญญาเสื่อม ๒) ไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อม ชอบแยกตัวเอง หลบซ่อนตัว ทำตัวลึกลับ ๓) เป็นคนเจ้าอารมณ์หงุดหงิด เอาแต่ใจตนเอง ขาดเหตุผล พูดจาก้าวร้าว ดื้อรั้น ไม่เชื่อฟังใคร ๔) ไม่สนใจความเป็นอยู่ของตนเอง แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สกปรก ๕) มีสีหน้าที่แสดงความผิดหวัง กังวล ซึมเศร้า ๖) พฤติกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น เข้มฉืดยา กระดาดตะกั่ว ไม่ขีดไฟ

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ^{๑๗} ได้กล่าวใน ลักษณะของผู้ติดยาเสพติด ว่า สาเหตุของการติดยาเสพติดเกิดจาก ๑) ความอยากรู้อยากลอง ด้วยความคึกคะนอง ๒) เพื่อนชวน หรือเพื่อนต้องการให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ๓) มีความเชื่อในทางที่ผิด เช่น เชื่อว่ายาเสพติดบางชนิดอาจช่วยให้สบายใจ ลืมความทุกข์หรือช่วยให้ทำงานได้มาก ๔) ขาดความระมัดระวังในการใช้ยา เพราะคุณสมบัติของยาบางชนิด ทำให้ผู้ใช้เกิดการเสพติดได้โดยไม่รู้ตัว ๕) ใช้ยาอย่างพร่ำเพรื่อ หรือใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน ขาดการแนะนำจากแพทย์หรือเภสัชกร ๖) สภาพแวดล้อมถิ่นที่อยู่อาศัยมีการค้ายาเสพติด หรือมีผู้ติดยาเสพติด ๗) ถูกหลอก เพื่อประโยชน์ในการค้ายาเสพติด ๘) เพื่อหนีปัญหา เมื่อมีปัญหาแล้วไม่สามารถแก้ไขกับตนเองได้^{๑๘}

๓. ปัญหาการพนัน การพนัน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ฝังรากลึกกับสังคมไทยทุกยุค ทุกสมัย มีรูปแบบที่แตกต่างกันไป ทั้งรูปแบบ วิธีการ ราคา ขึ้นอยู่กับการตั้ง กฎกติกาของสังคมนั้น ๆ เป็นการเสี่ยงโชค แต่เป็นช่องโหว่ที่อาจเกิดความไม่เป็นธรรม ฉวยโอกาสเอาเปรียบ มีทั้งถูกต้องตามกฎหมายและผิดกฎหมาย (ลักลอบกันเล่น)^{๑๙} ในอดีตวัตถุประสงค์การพนัน เริ่มเล่นกันเพื่อความสนุกสนาน เป็นการเชื่อมสัมพันธ์กัน แต่ปัจจุบันมุ่งเน้นการแพ้ ชนะ เดิมพันกันด้วยทรัพย์สินเงินทอง ของมีค่าต่าง ๆ เกิดความล้มเหลว เมื่อเสียทรัพย์ก็หาวิธีการต่าง ๆ ที่จะได้ทรัพย์ หายที่สุด ก็จะเป็นหามาด้วยวิธีอันมิชอบ ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมที่พึงงามและก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ลักขโมย ปล้น ข่มขู่เจ้าของทรัพย์ เป็นต้น

๔. ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน ปัจจุบัน มีความรุนแรง และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่า ภาครัฐจะรณรงค์กันอย่างเต็มที่ แต่มมมีดบางแห่งเจ้าหน้าที่ภาครัฐไม่อาจปฏิบัติงานได้ ในยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้^{๒๐}

ความหมายของไตรสิกขา

ไตรสิกขา ในพระไตรปิฎก มีรากศัพท์มาจาก คำว่า ๑) ไตร หรือ ตริ ภาษาสันสกฤต ตรงกับภาษาบาลีว่า ตติ แปลว่า สาม (ภาษาอังกฤษ = Three) ภาษากรีกว่า Tri ตรงกับภาษาละตินว่า Tres ส่วนคำว่า สิกขา เป็นภาษา มคร หรือภาษาบาลี แปลว่า ข้อที่พึงรู้หรือข้อที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า ศิกษา การศึกษาการปฏิบัติ และการอบรมความประพฤติให้บริสุทธิ์^{๒๑}

ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ศีล คือการอธิบายการกระทำทางกายสุจริต สมาธิ คือความตั้งใจ มั่น ในจิตใจอารมณ์ ควบคุมได้ไม่หวั่นไหว และปัญญา คือความรู้ในสัจธรรมของชีวิต ในหลักคำสอนที่สำคัญยิ่ง ได้แก่ โอวาทปาฏิโมกข์ ได้แก่ การไม่ทำบาปทั้งปวง (ศีล) การบำเพ็ญกุศล ความดี ให้ถึงพร้อม (สมาธิ) และการ

^{๑๗} สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สำนักงาน ป.ป.ส., **ลักษณะของผู้ติดยาเสพติด**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.sri.cmu.ac.th/~nsac/All_Page/Knowledge/Behavior_of_Patient.htm [๖ กันยายน ๒๕๕๕].

^{๑๘} ชั่วสั้น, “รวบเอย่นดยาไอซ์”, **ไทยนิวส์**, (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) : ๑๕.

^{๑๙} วรณศักดิ์ จิตธรรม, “การศึกษาพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันฟุตบอล ในเขตเมืองเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

^{๒๐} ทวยเทพ เดวิด วิบูลศิลป์, ร.ต.อ., **การประพฤติก้าวร้าวของวัยรุ่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.noviolenceinschools.net/webboard/viewtopic.php> [๘ ตุลาคม ๒๕๕๓].

^{๒๑} อ.ด.ก. (ไทย) ๒๐/๑๙/๓๒๐.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชำระจิตให้ขาวรอบ สะอาด สว่าง สงบ (ปัญญา)^{๒๒} สามารถจัดเป็นหมวดหมู่ขององค์ธรรม เป็น ๓ กลุ่ม^{๒๓} ได้แก่ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ จัดอยู่ในหมวดศีล สัมมาสติและสัมมาสมาธิ จัดอยู่ในหมวดสมาธิ สัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ จัดอยู่ในหมวดปัญญา

หลักไตรสิกขา จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นพุทธวิธีควบคุมพัฒนากาย วาจา ใจ ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา ปรากฏในหลักธรรม ที่ครอบคลุมแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาชีวิตมากที่สุด จากระดับปุถุชนพัฒนาสู่ระดับอริยชน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวใน หัวใจพระพุทธศาสนาว่า ไตรสิกขา หมายถึง การพัฒนา มนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขา มรรคกับสิกขา จึงประสานเป็นอัน เดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิธีชีวิตอันประเสริฐ เมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่ จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่ขึ้นกับอวิชชา ตัณหา อุปทาน น้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจ ครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับ^{๒๔}

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๖^{๒๕} ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า หมายถึง สิกขา ๓ คือ ศีล เรียกว่า สีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา สอดคล้องกับ พระครูวิญาณ สุนทร (จรินทร์ อาบคำ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา พบว่าถือเป็นหน้าที่ที่ ผู้บริหารจะต้องจัดระบบการเรียนรู้ให้แก่เยาวชน โดยผ่านกิจกรรม ๓ ประเภท คือ การศึกษา (Education) การ ฝึกอบรม (Training) และการพัฒนา (Development)

สรุปว่า ไตรสิกขา เป็นกระบวนการฝึกฝนอบรมพัฒนามนุษย์ ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถี ชีวิต การดำเนินชีวิตหรือที่ถูกต้องดีงาม โดยเฉพาะต่อเยาวชน ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตนเอง เริ่มจากจากภายนอก เข้าไปหาภายใน ส่วนที่หยาบเข้าไปหาสิ่งที่ละเอียดอ่อน ด้วยการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมของตนเองให้ บริสุทธิ์จากกายทุจริต วาจาทุจริต การรักษา ความมั่นคงตั้งมั่นทางอารมณ์ ความสุขุมเยือกเย็น ผ่อนคลาย ฝึกอบรม จิตให้มีคุณภาพมีสมรรถภาพ เป็นการพัฒนาอบรมบ่มนิสัย การสร้างความดีงาม และความมีปัญญา จำแนก แยกแยะถูกผิด ดีชั่ว ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต รู้จักเลือกคบคนที่เป็นกัลยาณมิตร รวมถึงการฝึกหัด การ อยู่ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน เป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่ง การพัฒนามนุษย์ด้วยกระบวนการ ไตรสิกขา ทำให้เป็นมนุษย์ผู้บริบูรณ์ด้วยศีล บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และบริบูรณ์ด้วยปัญญา เพื่อการเป็นผู้สามารถพัฒนา ตนเอง และพัฒนาสังคมไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้อย่างแท้จริง

หลักธรรมที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ ๓ ด้าน ได้แก่ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อนำมาฝึกฝนอบรมเพื่อการพัฒนาเยาวชนนั้นจะต้องกระทำไปพร้อมกัน ส่วนกระบวนการของไตรสิกขา เป็น กระบวนการศึกษาที่พัฒนาเยาวชนทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา เริ่มจากการรักษาศีล เพื่อขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของตนเองให้บริสุทธิ์ การรักษาความตั้งมั่นทางอารมณ์ ความสุขุมเยือก เย็น ผ่อนคลาย ฝึกอบรมจิตให้มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ การพัฒนาการอบรมบ่มนิสัย การสร้างความดีงาม และความ มีปัญญา จำแนกแยกแยะถูกผิดดีชั่ว ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามในชีวิต รู้จักเลือกคบคนที่เป็นกัลยาณมิตร การอยู่ ร่วมกันของเพื่อนร่วมงานให้มีความเกื้อกูลต่อกัน และกระบวนการที่สำคัญในการศึกษา ต้องพัฒนาตนเองให้ บริบูรณ์ด้วยศีล บริบูรณ์ด้วยสมาธิ และบริบูรณ์ด้วยปัญญาเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ให้สามารถดำรงและดำเนิน ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

^{๒๒} วิ.ป. (ไทย) ๘/๓๒๓/๔๔๙.

^{๒๓} ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๖๕/๔๒๑.

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), หัวใจพระพุทธศาสนา, หน้า ๗.

^{๒๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘๔.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการพัฒนาเยาวชน มีปัจจัยในการดำเนินการ ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ^{๒๖} ได้แก่

๑) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) กำหนดเฉพาะปัจจัยสำคัญที่จะเป็นเงื่อนไขหลัก ๆ ส่งผลอย่างชัดเจนต่อการพัฒนา เพื่อให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญเชิงเหตุและผลของการดำเนิน

๒) ด้านกระบวนการ (Process) กำหนดแนวทางการดำเนินงานวิถีพุทธ เป็นกรอบในการกำหนดส่งเสริมให้กระบวนการ พัฒนาเป็นไปอย่างชัดเจน รอบคอบ และมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงตามระบบไตรสิกขา

๓) ด้านผลผลิต (Output) กำหนดเฉพาะผลที่เกิดขึ้น กำหนดโดยวิเคราะห์จากหลักภาวะ ๔ คือ มีองค์ประกอบด้าน กาย ศีล จิต และปัญญา ให้มีเป้าหมายการพัฒนาวิถีพุทธ

๔) ด้านผลกระทบ (Outcomes / Impact) กำหนดจากผลการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา เพื่อให้เกิดความตระหนัก ถึงการพัฒนา ก่อให้เกิดผลต่อเนื่องและส่งผลดีต่อสังคม

๔.๒ ไตรสิกขากับการพัฒนาเยาวชน การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา^{๒๗} เพื่อให้เป็นคนสมบูรณ์แบบตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการฝึกปฏิบัติการ พฤติกรรม และจิตใจสอดคล้องกับหลักการดำเนินชีวิตประจำวัน จากง่ายไปที่ยาก (สลับซับซ้อน)^{๒๘} จัดอยู่ในมรรค (ธรรมที่ควรเจริญ) คือ ควรทำให้เกิดมีขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาชีวิต เป็นการพัฒนาเยาวชนให้มีความดี แต่ที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การปลูกฝังให้เยาวชนเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม วิธีการหนึ่งที่น่าจะส่งผลดีในการปลูกฝังและพัฒนาการมีคุณธรรมจริยธรรม ถือว่าเป็นวิธีการที่ทำให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างบูรณาการ^{๒๙}

กระบวนการของไตรสิกขา เป็นกระบวนการที่พัฒนาเยาวชนทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา ให้สามารถดำรงและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการปฏิบัติฝึกหัดอบรมตนด้วยหลักศีลสมาธิ ปัญญา วิธีปฏิบัติฝึกหัดตนตามหลักของศีล สมาธิ ปัญญา และตามแนวทางของมรรคมีองค์ ๘^{๓๐} ได้แก่ ๑) การฝึกหัดอบรมตนให้มีศีล ด้วยสัมมาวาจา เจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบและสัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ ๒) การฝึกหัดอบรมตนให้มีสมาธิด้วยสัมมาวายามะ ความเพียรชอบ สัมมาสติ การระลึกรู้ชอบ และสัมมาสมาธิ ความตั้งใจชอบ ๓) การฝึกหัดอบรมตนให้มีปัญญาด้วยสัมมาทิฐิ การเห็นชอบ และสัมมาสังกัปปะ การดำรงชอบ

สรุปว่า การจะพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพ จะต้องทำการ การปลูกฝัง ฝึกฝน อบรมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เยาวชน เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม ด้วยการใช้หลักไตรสิกขา เนื่องจากไตรสิกขา^{๓๑} เป็นระบบ เป็นกระบวนการ การฝึกฝน อบรม เยาวชน ให้เกิดความสมบูรณ์ใน ๓ เรื่อง ได้แก่ พัฒนาด้านพฤติกรรม เรียกว่า ศีล พัฒนาด้านจิตใจ เรียกว่า สมาธิ พัฒนาด้านปัญญา เรียกว่า ปัญญา เพื่อให้เยาวชนมีวิถีชีวิตเป็นไป

^{๒๖} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, หน้า ๑๕-๒๕.

^{๒๗} อ.ด.ก. (ไทย) ๒๐/๘๗/๓๑๒, พ.ศ. (ไทย) ๒๕/๓๒๐/๑๓๓.

^{๒๘} พระวิไลสอน อาจารย์สิริ (แสงจันทร์), “ศึกษาหลักพุทธธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐.

^{๒๙} พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), จะพัฒนากันได้อย่างไร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๖), ๓๖-๓๗.

^{๓๐} วนิดา กันตะนิษฐ์, “การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของเยาวชนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดยการสอนแบบไตรสิกขา”, หน้า ๑๒.

^{๓๑} อ.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๘๖/๓๑๒.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ในทางที่ถูกต้องก็ตาม เน้นการจัดสภาพทุก ๆ ด้าน ตามหลักพุทธธรรมอย่างบูรณาการ ส่งเสริมให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญา^{๓๒}

พุทธวิธีการแก้ไขปัญหายาวชน

พระพุทธเจ้า ทรงตรัสประทานโอวาทแก่พระราหุล ปรากฏในพระสูตรเกี่ยวกับไตรสิกขา จูฬราหุโลวาทสูตร ว่าด้วยการจัดการแก้ไขปัญหายาวชน ได้แก่

๑) ทรงสอนให้พิจารณากายกรรม บุคคลควรพิจารณาให้ดีแล้ว จึงทำกรรมทางกายพิจารณาให้ดีแล้ว จึงทำกรรมทางวาจาพิจารณาให้ดีแล้วจึงทำกรรมทางใจเปรียบเหมือนกระจกมีประโยชน์สำหรับส่องดูกายกรรม กายกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก กระนั้นหรือ ถ้าเธอพิจารณาอยู่พึงรู้อย่างนี้ว่า แต่ถ้ากายกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่าย กายกรรมนี้เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก กรรมทางกายเห็นปานนี้ เธอพึงกระทำ

๒) ทรงสอนให้พิจารณาวจีกรรม หากเธอปรารถนาจะทำกรรมใดทางวาจา เธอพึงได้พิจารณา วจีกรรมนั้นเสียก่อนว่า วจีกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง วจีกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระนั้นหรือ ถ้าเธอพิจารณาอยู่พึงรู้อย่างนี้ว่า วจีกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง วจีกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก กรรมทางวาจาเห็นปานนี้ เธออย่าทำเด็ดขาด เธอแม้เมื่อกำลังทำกรรมทางวาจา ก็พึงพิจารณาวจีกรรมนั้นแล

๓) ทรงสอนให้พิจารณามนกรรม หากเธอปรารถนาจะทำกรรมใดทางใจ เธอพึงพิจารณามนกรรมนั้นเสียก่อนว่า มโนกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระนั้นหรือ ถ้าเธอพิจารณาอยู่พึงรู้อย่างนี้ว่า มโนกรรมที่เราปรารถนาจะทำนี้ เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนเองบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เป็นไปเพื่อเบียดเบียนทั้ง ๒ ฝ่ายบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบาก กรรมทางใจ เธอพึงสำเหนียกในเรื่องนี้ อย่างนี้ว่า เราพิจารณาดีแล้วจักชำระกายกรรม พิจารณาดีแล้วจักชำระวจีกรรม พิจารณาดีแล้วจักชำระมนกรรม^{๓๓}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)^{๓๔} กล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาว่า **ศีล** เป็นเรื่องทางกายภาพ ทำให้มีการกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น ไม่เบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น มีพฤติกรรมที่ดี **สมาธิ** เป็นเรื่องของจิตใจ ผีกลตนเอง มีคุณภาพจิตดี สมรรถภาพจิตดี สุขภาพจิตดี **ปัญญา** มีความรู้ความเข้าใจ รู้เท่าทันสถานการณ์ของสังคม ไม่ตกเป็นทาสของสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ได้ ยาวชนเมื่อมีศรัทธาต่อสิ่งที่ดีแล้วจะชักนำให้คิดถูกต้องจะเชื่อมโยงให้ได้ ปัญญา การคิดเป็นนั้น จะเชื่อมโยงกับจิตสำนึกในการฝึกฝน ใฝ่รู้ ทำให้มองเป็น (โลกทัศน์)^{๓๕}

หลักการพัฒนายาวชน ด้วยหลักปัญญา ๓ ฐาน ให้มีความรู้ความสามารถหรือสมรรถนะ มีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพ ในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ไตรสิกขา เป็นการมองตนเอง ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ กาย (กายกรรม) ใจ (มโนกรรม) ความคิด (วจีกรรม) ไตรสิกขา เป็นการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงเรียนรู้ ฝึกฝน อบรมตนเอง^{๓๖} และกล่าวถึง

^{๓๒} พุทธศาสนิกฯ, **คู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๙), หน้า ๗๐ .

^{๓๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๐๗ - ๑๑๒/๑๑๗ - ๑๒๔.

^{๓๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พัฒนาดน**, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๔),
หน้า ๓๙ - ๔๐.

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **การพัฒนาจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๙๘.

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชีวิตว่า คือการเป็นอยู่ และการที่ชีวิตเป็นอยู่ดำเนินไป ชีวิตนั้นเป็นอันเดียวกันกับการศึกษา การที่ต้องเคลื่อนไหว ประสบการณ์ใหม่ ๆ จำเป็นต้องรู้จัก ต้องเข้าใจ ต้องคิด ต้องปฏิบัติ หรือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง หากทางแก้ไขให้ผ่านพ้นจึงทำให้ต้องมีการเรียนรู้ ศึกษา เป็นการพัฒนาตัวเองของเยาวชนให้ดำเนินชีวิตได้ดังตามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค คือ วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นการเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน ได้แก่ ศึกษา มรรคและศึกษา จึงประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน ศึกษาคือการศึกษา ที่ฝึกอบรมพัฒนาชีวิต ๓ ด้าน ได้แก่

๑) ศิล คือ ศึกษา ฝึกในด้านความสัมพันธ์ ติดต่อกัน ปฏิบัติ จัดการกับสิ่งแวดล้อม ทั้งทางวัตถุและทางสังคม ทั้งด้วยอินทรีย์ต่าง ๆ และด้วยพฤติกรรมทางกาย วาจา ศิลเป็นเหมือนการจัดปรับพื้นที่และบริเวณแวดล้อม ให้สะอาดหมดจด เรียบร้อย ราบรื่น แน่นหนามั่นคง มีสภาพที่พร้อมจะทำงานได้สะดวก คล่องแคล่ว ประยุกต์กับสถานการณ์ปัจจุบันด้วยการกำหนดค่านิยม ให้คุณค่าความสำคัญกับการรักษา ศิล เมื่อบุคคลได้ควบคุมกาย วาจา ด้วยศิล เพราะความศรัทธาและรู้ในคุณค่า พฤติกรรมการแสดงออก การประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นก็จะอยู่ในความถูกต้อง

๒) สมานี^{๓๗} คือ ศึกษาหรือการศึกษา ที่ฝึกในด้านจิตหรือระดับจิตใจ ได้แก่ การพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต คือ ด้านคุณธรรม เช่น เมตตา กรุณา ความมีไมตรี ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สุภาพอ่อนโยน ความเคารพ ความซื่อสัตย์ กตัญญู ด้านความสามารถของจิต เช่น ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความกล้าหาญ ขยัน ความอดทน รับผิดชอบ ความมีสติ สมานี ด้านความสุข เช่น ปิติยินดี พอใจ ร่าเริงเบิกบานใจ มีความสุขในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง สมานีเปรียบเหมือนการเตรียมตัวของผู้ทำงานให้มีเรี่ยวแรงกำลัง ความถนัดชัดเจนที่พร้อมจะลงมือทำงาน มีความมั่นคงในจิตใจ อารมณ์ เป็นคุณภาพของจิตใจที่ดีงาม ซึ่งจะเป็นพลังในการพัฒนาและสร้างสรรค์ชีวิตที่เป็นหลักสำคัญยิ่ง กล่าวคือการมีสมานี จดจ่อตั้งมั่น มีสติ เข้มแข็งกล้าหาญ อดทน หมั่นเพียร มีกำลังใจ ต่อสู้อุปสรรค เพราะมีจิตใจที่ตั้งมั่นจึงเป็นปัจจัยภายในที่สำคัญยิ่ง ต่อการดำรงมั่นในคุณธรรมที่จะต่อต้านทวนกระแสไฟต่ำ จากสิ่งเร้าภายนอกและเจริญก้าวหน้าพัฒนาชีวิตได้

๓) ปัญญา คือ ศึกษาหรือการศึกษา ที่ฝึกหรือพัฒนาในด้านการรู้ความจริง เริ่มตั้งแต่ ความเชื่อที่มีเหตุผล ความเห็นที่เข้าสู่แนวทางของความเป็นจริง การรู้จักหาความรู้ รู้คิดพิจารณา ไตร่ตรอง ด้วยโยนิโสมนสิการ^{๓๘} แยกแยะได้ เข้าใจ ใช้ถูก เป็นผู้มีสติปัญญาพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเหตุปัจจัยที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นคือ การแสวงหาปัญญา ความรู้ ความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ผู้ที่จะมีคุณสมบัติมีสติปัญญาเป็นแสงสว่างนำทางชีวิตตนได้นั้น จะต้องเป็นผู้มีอุปนิสัยใฝ่รู้ ขยันหมั่นเพียรพัฒนาทักษะในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญา

กระบวนการพัฒนาเยาวชนด้วยหลักไตรสิกขา ในครั้งพุทธกาล ที่ปรากฏการณ์ใช้หลักธรรม ได้แก่ ปัญญา การพิจารณาทุกข์ โทษ สิ่งที่ควรละเว้น และสิ่งที่ควรกระทำทางกายกรรม วาจากรรม และมนสิการ ด้วยความมุ่งมั่นต่อคุณธรรม จริยธรรม และกระทำความมั่นคงจริงจัง เช่น เราจักไม่กล่าวเท็จ แม้เพื่อให้พวกเราเล่นดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไตรสิกขาโอวาทธรรมแก่สามเณรอาฬล เป็นหลักฐานการฝึกฝนอบรมเยาวชนที่ทรงประสิทธิภาพ เป็นการฝึกฝนพร้อมทั้ง กาย วาจา และใจ ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการพัฒนาเยาวชน อีกทั้งพระพุทธโอวาทหลังจากทรงจัดการแก้ไขปัญหาแก่เจ้าลิจฉวีกุมาร ทรงตรัสธรรม ๕ ประการ เป็นวิธีที่ควรประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ซึ่งกุลบุตรนั้นพึงหวังได้ ความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเลย ทำให้เจ้าลิจฉวีกุมารหลายพระองค์เกิดสติสำนึกได้และเลิกละพฤติกรรมที่เคยกระทำ

เยาวชนที่ได้รับการพัฒนาตามกระบวนการหลักไตรสิกขา จะทำให้เยาวชนมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปในทางที่ดี สามารถละลายพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปรากฏผล ดังนี้

๑) ทางด้านสังคม ทำให้เยาวชนมีมนุษยสัมพันธ์กับทุกคน มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ มีจิตอาสา ไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่น ประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาของสังคม ขนบธรรมเนียม

^{๓๗} ม.ญ. (ไทย) ๑๒/๓๒๑/๓๔๓.

^{๓๘} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๓/๕๔๓.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประเพณี มีความรับผิดชอบตนเอง ไม่ยุ่งเกี้ยวบอขายมุข มีความสุจริต การกินเป็น ใช้เป็น ดูเป็น ฟังเป็น ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้รู้จักเลือกและมีความพอดีในการบริโภค ปัจจัย ๔ ตลอดสื่อข้อมูลต่าง ๆ ให้เกิดคุณประโยชน์ตนและอื่นด้วยปัญญา มีสติ มีความพอเพียง มีกิริยามารยาทเรียบร้อยงดงาม ถูกกาลเทศะ มีวินัยในตนเอง ดูแลตนเอง ตามแนวทางศีล ๕ ในการดำเนินชีวิต

๒) ด้านอารมณ์ มีจิตใจดีงาม มีความมุ่งมั่น เข้มแข็ง เบิกบาน โอบอ้อมอารี มีคุณภาพจิตที่ดี (คุณธรรมจริยธรรม) มีความกตัญญูรู้คุณ มีเมตตา กรุณา มีน้ำใจ ละลายต่อความชั่วกลัวบาป มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กล้าเผชิญยอมรับ ความผิดพลาดได้ มีสมรรถภาพจิต มีสติ สัมปชัญญะในขณะคิด พุด ลงมือปฏิบัติ มีความขยัน กล้าหาญ อดทน มีขวัญกำลังใจ มีสุขภาพจิต มีความร่าเริง เบิกบาน แจ่มใส มีความสุขในการทำงาน รู้จักพัฒนาตนเอง

๓) ด้านองค์ความรู้ มีฐานชีวิตที่ดี รู้จักพัฒนา แสวงหาสิ่งที่เจริญงอกงาม มีทักษะชีวิต รู้เท่าทันตนเอง และสังคม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีทักษะการเรียนรู้ มีนิสัยสนใจใฝ่รู้การเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญา มีสัทธิที่เปี่ยมด้วยปัญญา มีความเลื่อมใส เข้าใจในพระรัตนตรัย การรู้จักวินัย ใฝ่ตรงพิจารณาอย่างรอบคอบและแยบยล ตรวจสอบ กระบวนการคิดต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ เน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของชีวิต ให้มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจใฝ่ใญ่ให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ตลอดจนฝึกฝนให้สามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคลอยู่เสมอ ๆ และสร้างเงื่อนไขให้เกิดการนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง ทำให้ใจเป็นอิสระ ปลอดโปร่ง เข้าถึงอิสรภาพโดยสมบูรณ์

สรุปว่า การเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในเรื่อง การพูดจาสุภาพ เหมาะตามกาลต่อผู้อื่น เป็นผู้มีความรับผิดชอบในการจัดระเบียบให้กับตนเองก่อน เอื้อเฟื้อถึงผู้อื่น เสียสละ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุข ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านการมีนิสัยที่ดีงามและควบคุมตนเองได้ มีสติสัมปชัญญะ มีใจมั่นคง เบิกบาน ผ่องใส ทำให้เป็นผู้รู้ดี คิดดี พุดดี กระทำดี สัมพันธภาพดี ด้านสังคม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น ชุมชนและสังคม

เยาวชนที่ผ่านการฝึกฝนตามกระบวนการไตรสิกขา คือ มีศีล สมาธิ ปัญญา อบรม กาย วาจาและใจแล้ว จะกลายเป็นเยาวชนที่กินเป็น ใช้เป็น ดูเป็น ฟังเป็น มีความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่เกื้อกูล สร้างสรรค์ ส่งเสริมสันติสุข คบหาเป็น สังคมเป็น พุดเป็น สื่อสารเป็น ทำเป็น ตั้งจิตเป็น วางใจเป็น ทำใจเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น จะไม่สร้างปัญหาแก่สังคม แต่จะเป็นกำลังให้แก่สังคม และเป็นผู้มีคุณธรรมที่แท้ที่อยู่ภายใน จึงเป็นผู้มีความเคารพ นอบน้อมต่อผู้ใหญ่ ชอบช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชน มีความพอใจ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีชีวิตอยู่ด้วยความภาคภูมิใจ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยความเต็มใจ และเอาใจใส่ในงานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักความรับผิดชอบต่อในกิจกรรมส่วนรวม ตลอดถึงได้เรียนรู้หลักในการทำงาน มีความเข้าใจสามารถเป็นผู้นำได้ ซึ่งเหล่านี้คือผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา.

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. แนวทางดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๔๖.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

..... พัฒนาตน. กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). การศึกษาเริ่มต้นเมื่อคนกินอยู่เป็น. กรุงเทพมหานคร : อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๗.

..... การพัฒนาจริยธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๔.

การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ ๓ “นวัตกรรมสร้างสรรค์ชุมชน และสังคมไทย ๔.๐”
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐ ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

..... พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิธรรมทานกุศล
จิต, ๒๕๕๕).

..... พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

..... หัวใจพระพุทธศาสนา, พุทธจักร, ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕, พฤษภาคม ๒๕๕๐.

..... พุทธทาสภิกขุ, การศึกษามนุษย์แบบ คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด, กรุงเทพมหานคร : อูชา ก าร พิม พ์ ,
๒๕๔๔.

..... คู่มือมนุษย์ฉบับสมบูรณ์, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๔.

..... ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชันส์
, ๒๕๔๖.

..... ข่าวสั้น, “รวบเอเยนต์ยาไอซ์”, ไทยนิวส์, (๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕) : ๑๕.

..... บพิตร วิทยาวโรจน์, วัฒนธรรมจังหวัด เชียงใหม่, “เด็กติดเกม”, ไทยนิวส์, (๙ มิถุนายน ๒๕๕๖):๑๕.

..... พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), “เบ็ญจรัตน์ จริยธาราสัทธี, ยุทธศาสตร์การกันผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและ
เยาวชนออกจากคดีอาญาตามบทบาทของผู้พิพากษาสมทบ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๑.

..... ฝนทิพย์ จักรทอง, “ความคิดเห็นต่อปัญหาการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๓ โรงเรียน
สังกัดเทศบาลเมืองลำพูน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.

..... พระวิไลสอน อาจารย์สิริ (แสงจันทร์), “ศึกษาหลักพุทธธรรมกับการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน
วิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต ๒”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

..... วนิดา กันตะกนิษฐ์, “การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โดย การสอนแบบ
ไตรสิกขา”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

..... วรรณศักดิ์ จิตธรรม, “การศึกษาพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันฟุตบอล ในเขตเมืองเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.

..... ทวยเทพ เดวิด วิบูลศิลป์, ร.ต.อ.. การประพดิก้าวร้าวของวัยรุ่น, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
<http://www.noviolenceinschools.net/webboard/viewtopic.php> [๘ ตุลาคม ๒๕๕๓].

..... สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, สำนักงาน ป.ป.ส. ลักษณะของผู้ติดยาเสพติด, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :
http://www.sri.cmu.ac.th/~nsac/All_Page/Knowledge/Behavior_of_Patient.htm [๖
กันยายน ๒๕๕๕].

..... หม่อมหลวงสมชาย จักรพันธุ์, อธิปไตยสุขภาพจิต, วัยรุ่นไทยซึมซับความรุนแรงจากสื่อ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา
: http://www.dmh.go.th/sty_libnews/news/view.asp?id=4724 [๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๐].